

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

การศึกษานับเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนอันจะส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศให้เจริญก้าวหน้าไปในทิศทางที่ต้องการ การจัดการศึกษาตามแนวนโยบายปฏิรูปการศึกษา มุ่งส่งเสริมให้มีการกำกับดูแลติดตามการดำเนินงานของโรงเรียนให้มีคุณภาพประสิทธิภาพ สามารถพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้มีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีจิตพิสัยอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรมของชาติไทยและอยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุข คุณลักษณะของผู้เรียนที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 กำหนดไว้ได้แก่ สุขภาพร่างกายที่เจริญเติบโตสมวัย สมบูรณ์ แข็งแรง รักการออกกำลังกาย รักษาความสะอาดและร่าเริงแจ่มใส มีความสามารถในการคิด วิเคราะห์อย่างมีเหตุผลและเป็นระบบมีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รู้และเข้าใจภาษาศิลปวัฒนธรรมของประเทศที่อยู่ในภูมิภาคเดียวกันและประชาคมโลก มีเจตคติ จรรยาบรรณ และมีความรู้ ความสามารถในการประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งในทักษะอาชีพและการบริการจัดการ มีวินัย ซื่อสัตย์ รับผิดชอบ เมตตา เสียสละ อดทนเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนตัวมีลักษณะประชาธิปไตยและร่วมมือกับผู้อื่นได้ รักและภูมิใจในความเป็นคนไทยรวมทั้งรู้จักใช้อุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การบริหารงานไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของทางราชการหรือแม้แต่องค์กรที่ไม่หวังผลกำไรจะมีลักษณะคล้ายคลึงกันเพราะคำว่า“การบริหาร” ก็คือการเอาทรัพยากรธรรมชาติและมนุษย์มาใช้เพื่อเป้าหมายขององค์การบรรลุผลสำเร็จ (สุภาภรณ์ พันธุ์รัตนอิสระ, 2530, หน้า 10) นอกจากนั้นการบริหารงานยังมีจุดหมายสำคัญอยู่ที่การใช้ให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ อย่างประหยัด มีประสิทธิภาพและพัฒนาอยู่เสมอ ทรัพยากรพื้นฐานของการบริหารงานคือ คน เงิน วัสดุสิ่งของและวิธีการจัดการ คนเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดในกระบวนการบริหารซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ 5 ประการคือการวางแผน การจัดองค์การ การจัดเกี่ยวกับบุคคล การประสานงาน และการควบคุมงาน (ธงชัย สันติวงษ์, 2530, หน้า 28) ในบรรดาองค์ประกอบเหล่านี้ การจัดการเกี่ยวกับบุคคลนับว่าเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด ความสำคัญของการบริหารงานบุคคลที่ปฏิบัติงานนั้น

การมุ่งในเรื่องประสิทธิภาพของผู้ปฏิบัติงาน นอกจากขึ้นอยู่กับความสามารถของตัวผู้ปฏิบัติแล้ว ยังขึ้นอยู่กับตัวเขาว่ามีความสำนึกตนจะต้องรับผิดชอบปฏิบัติหน้าที่เพื่อผลประโยชน์ของหน่วยงานและสังคมอย่างแท้จริง (กรรณิการ์ นิยมศิลป์, 2536, หน้า 1) นอกจากนี้จะยึดผู้ปฏิบัติเป็นองค์ประกอบที่สำคัญแล้วควรที่จะเพิ่มเรื่อง “ขวัญ” (Morale) หรือ “จิตใจ” (Mind) เข้าไปด้วยซึ่งหมายถึง ทศนคติหมู่คณะของแต่ละบุคคล ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของหมู่คณะผู้บริหารจึงต้องศึกษาปัจจัยที่ก่อให้เกิดขวัญดีในการทำงานอยู่เสมอและต้องประเมินสถานการณ์ของขวัญให้ถูกต้อง เพื่อจะได้เลือกวิธีการบำรุงขวัญที่ถูกต้องเหมาะสมกับสภาพขององค์การส่วนความสำคัญในการสร้างขวัญกำลังใจ สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ (2532, หน้า 162-163) ได้ให้ความสำคัญในการสร้างขวัญกำลังใจให้บุคลากรในหน่วยงานว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งที่จะช่วยให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ตามเจตนารมณ์ที่ตั้งไว้ ปฏิบัติงานเกิดความพอใจในผลงานที่ปฏิบัติ งานมีคุณภาพ การปฏิบัติงานเกิดประสิทธิภาพและการปฏิบัติงานเกิดประสิทธิผล

กิตติ วัฒนกุล (2528, หน้า 366-368 อ้างอิงใน กรรณิการ์ นิยมศิลป์ 2536, หน้า 1) ได้กล่าวถึงวิธีการเสริมสร้างขวัญในการทำงาน ดังนี้ การสร้างเจตคติที่ดีในการทำงาน โดยการกระตุ้นให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความพึงพอใจต่อนโยบาย วัตถุประสงค์ และวิธีการดำเนินงานขององค์การการกำหนดมาตรฐานสำหรับวัดผลสำเร็จของการปฏิบัติงาน การกำหนดเงินเดือนและค่าจ้างที่เป็นธรรม งานที่ปฏิบัติควรมีความถนัดและใจรัก ขวัญเกิดขึ้นด้วยความรู้สึกพึงพอใจในงานที่ทำถ้าถึงงานนั้นได้เปิดโอกาสให้ตนได้ใช้ความชำนาญและความคิดริเริ่มของตนเองมาก คนงานจะพอใจในงานที่ทำ ความเป็นสมาชิกของกลุ่ม เมื่อคนในกลุ่มรวมกันได้จะเห็นว่าขวัญของกลุ่มโดยทั่วไปดีขึ้น และถ้ากลุ่มย่อยๆ สามารถประสานกันได้ ก็จะทำให้ขวัญของกลุ่มใหญ่และองค์การดีขึ้นด้วย การให้บำเหน็จรางวัลตลอดจนการเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่งแก่ผู้ปฏิบัติงานดี ย่อมเป็นการเสริมสร้างขวัญแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงาน การมีสัมพันธภาพอันดีระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา โดยพยายามให้ผู้ใต้บังคับบัญชาใช้ความคิดในงานที่ได้รับ

จากรายงานประจำปี 2551 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กำแพงเพชร เขต 2 ปรากฏว่าข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ได้มีการขอย้ายออกจากโรงเรียนจำนวน 130 ราย และลาออกจากราชการมากถึง 41 ราย (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กำแพงเพชร เขต 2, 2551, หน้า 5) จากรายการดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กำแพงเพชร เขต 2 กำลังประสบปัญหาในการทำงาน ซึ่งอาจเนื่องจากปัจจัยหลายประการด้วยกัน เช่น ข้าราชการครูมีความรู้สึกที่ตนเองถูกทอดทิ้งให้ทำงานอย่างโดดเดี่ยว ผู้บังคับบัญชาไม่ค่อยให้โอกาสในการส่งเสริมความก้าวหน้า ทั้งยังยึดติดกับระบบแบบเก่าแต่อารมณ์ไม่ค่อยจะรับฟังความคิดเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชา ขาดมนุษยสัมพันธ์ที่ดี จนทำให้เกิดความขัดแย้งในการบริหารงานโรงเรียน ดังนั้นจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจในการศึกษาวิจัยกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กำแพงเพชร เขต 2 เพื่อที่จะได้นำไปเป็นแนวทางในการบริหารงานบุคคล ทำให้สามารถสร้างขวัญกำลังใจการปฏิบัติงานของครูได้เป็นอย่างดี จะทำให้ข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กำแพงเพชรเขต 2 สามารถที่จะทำงานให้มีประสิทธิภาพและก้าวหน้ายิ่งขึ้น

จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาระดับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กำแพงเพชร เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กำแพงเพชร เขต 2 จำแนกตามเพศ ประสบการณ์ในการทำงาน และวุฒิการศึกษา

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อทราบขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กำแพงเพชร เขต 2

2. เพื่อทราบขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กำแพงเพชร เขต 2 จำแนกตามเพศ ประสบการณ์ในการทำงาน และ วุฒิการศึกษา

3. เพื่อนำผลการวิจัยไปหาแนวทางในการปรับปรุงขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กำแพงเพชร เขต 2

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ขอบเขตด้านเนื้อหาจะศึกษาและเปรียบเทียบขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กำแพงเพชร เขต 2 ใน 6 ด้าน ประกอบด้วย

- ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่ง
- ความรู้สึกมั่นคงปลอดภัย
- ความรู้สึกรับผิดชอบ
- ความรู้สึกประสบความสำเร็จ
- ความพึงพอใจในการทำงาน
- ความสัมพันธ์ในหน่วยงาน

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กำแพงเพชร เขต 2 ที่ทำการสอนใน 13 โรงเรียน จำนวน 415 คน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 203 คน โดยวิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้ตารางคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, p. 608)

3. ตัวแปรที่ศึกษาประกอบด้วย

3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ เพศ ประสบการณ์ในการทำงานและ วุฒิการศึกษา

3.1.1 เพศ ได้แก่ ชาย-หญิง

3.1.2 ประสบการณ์ในการทำงาน ได้แก่ ประสบการณ์น้อย (ต่ำกว่า 10 ปี) ประสบการณ์มาก (มากกว่า 10 ปี)

3.1.3 วุฒิการศึกษา ได้แก่ ผู้ที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี และผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กำแพงเพชร เขต 2 ประกอบด้วย

- 3.2.1 ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่ง
- 3.2.2 ความรู้สึกมั่นคงปลอดภัย
- 3.2.3 ความรู้สึกรับผิดชอบ
- 3.2.4 ความรู้สึกประสบความสำเร็จ
- 3.2.5 ความพึงพอใจในการทำงาน
- 3.2.6 ความสัมพันธ์ในหน่วยงาน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน หมายถึง ความรู้สึกของข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กำแพงเพชร เขต 2 ซึ่งแสดงออกให้เห็นถึงการเต็มใจในการทำงานโดยจำแนกความรู้สึกออกเป็น 6 ด้าน องค์ประกอบด้วยกัน

1.1 ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่ง หมายถึง การมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการปฏิบัติงาน ร่วมกันวางแผน การตัดสินใจ วินิจฉัยปัญหา ร่วมแสดงความคิดเห็น และยอมรับในผลงานที่สูงขึ้น

1.2 ความรู้สึกมั่นคงปลอดภัย หมายถึง ความรู้สึกมั่นคงในการทำงาน ได้รับการคุ้มครองทางร่างกาย มีความมั่นคงในการปฏิบัติงาน การลงโทษอย่างมีระบบและมีความเป็นธรรม

1.3 ความรู้สึกรับผิดชอบ หมายถึง ความพอใจอันเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ยินดีรับผิดชอบในสิ่งที่ตนปฏิบัติร่วมถึงความตั้งใจปฏิบัติงานให้เกิดผลสำเร็จภายในเวลาที่กำหนด

1.4 ความรู้สึกประสบความสำเร็จ หมายถึง ความพอใจที่เกิดจากการที่สามารถแก้ปัญหาต่างๆ รู้จักป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้น การได้รับชื่อเสียงเกียรติยศ ความเชื่อถือ ความดีความชอบ รวมถึงการมีส่วนร่วมในความสำเร็จของเพื่อนร่วมงาน

1.5 ความพึงพอใจในลักษณะงาน หมายถึง ความรู้สึกภาคภูมิใจที่เกิดขึ้นจากความสำเร็จของงานตลอดจนการยอมรับจากผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน ซึ่งมีความสามัคคีเสียสละ ตลอดจนทัศนคติที่ดีต่อลักษณะ และนโยบายการปฏิบัติงาน

1.6 ความสัมพันธ์ในหน่วยงาน หมายถึง ความรู้สึกอันเกิดจากการร่วมมือซึ่งกันและกัน รับฟังความคิดเห็นของผู้ร่วมงาน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความสามัคคีและแบ่งงานกันอย่างถูกต้อง

2. ข้าราชการครู หมายถึง ข้าราชการครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 2

3. ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน หมายถึง จำนวนปีที่ทำงานอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 2

3.1 ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่ำกว่า 10 ปี

3.2 ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป

4. เพศ หมายถึง ข้าราชการครูเพศชายและเพศหญิงที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 2

5. โรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง โรงเรียนของรัฐที่เปิดทำการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ปรับปรุง พ.ศ. 2544) ในช่วงชั้นที่ 3-4

6. วุฒิการศึกษา หมายถึง ข้าราชการครูที่ทำงานอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 2 โดยแบ่งเป็น

6.1 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญา

6.2 สำเร็จการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี

สมมุติฐานของการศึกษาค้นคว้า

1. ข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ที่เป็นเพศชาย มีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานต่างจากข้าราชการครูเพศหญิง

2. ข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกัน มีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานต่างกัน

3. ข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานต่างกัน